

PALOMA DE BARRÓN ARNICHES (DIR.), *EJERCICIO DE LAS PROFESIONES LIBERALES Y RESPONSABILIDAD CIVIL*, GRANADA, COMARES, 2012, 163 PÀGINES

Aquest llibre que presentem és producte de les cèlebres Jornades sobre Responsabilitat Civil dels Professionals, que van tenir lloc a la Universitat de Lleida del 30 de novembre a l'1 de desembre de 2011 i que van ser organitzades pel Departament de Dret Privat de la Universitat de Lleida i dirigides per la doctora Paloma de Barrón Arniches, professora agregada de dret civil d'aquesta Universitat. Esdeveniment que va comptar amb la presència d'un gran nombre de juristes i va constituir un gran èxit.

Es mostra davant el lector una completa obra l'objecte de la qual, en paraules de la seva directora, Paloma de Barrón Arniches, és abordar el tema de la responsabilitat civil dels professionals des de diversos enfocaments i respecte a activitats diverses (medicina, advocacia, arquitectura, entre d'altres). La rellevància d'aquesta obra radica indubtablement en l'estudi d'aquesta qüestió des de la perspectiva no només de la normativa i la jurisprudència espanyoles, sinó també des de la del dret contractual europeu, en el qual la distinció entre les obligacions de mitjans i les obligacions de resultat ha perdut la seva tradicional importància.

L'obra, que s'estructura en deu capítols, s'inicia amb el notable treball «La responsabilitat civil dels professionals enfront del dret contractual europeu» (p. 1-26), d'Antoni Vaquer Aloy, catedràtic de dret civil de la Universitat de Lleida. Aquest estudi és d'una gran utilitat per l'anàlisi que s'hi fa de l'estat de la dicotomia obligacions de mitjans i obligacions de resultat en el dret europeu de contractes. En efecte, a través d'una detallada anàlisi dels Principis de dret europeu dels contractes (PECL), dels Principis Unidroit, del Projecte de marc comú de referència (DCFR) i dels Principis de dret europeu de contractes de serveis (*Principles of European Law on Service Contracts*, PEL, SC), s'examina la tendència d'aquest dret a difuminar la dràstica distinció entre les obligacions de mitjans i les obligacions de resultat. Es destaca especialment que la Proposta de reglament comunitari sobre un dret comú de la compravenda no pren en consideració aquesta distinció, ja que el prestador del servei s'obliga a obtenir el resultat que de manera explícita o implícita s'acordi i, consegüentment, es concedeix rellevància no tant a l'activitat objecte del servei, sinó al fet que aquesta sigui útil per al creditor. Subratllem la reflexió que en aquest complet treball es realitza sobre l'incompliment i la culpa en el dret europeu de contractes. L'autor es planteja la possible aplicació en el dret espanyol de la noció pròpia del dret contractual europeu de *conformitat del client* com a pressupòsit de l'incompliment del deutor (p. 17). Encara que aquest concepte ha estat admès en el nostre dret de consum, la seva admissió en el dret contractual general passa necessàriament per desdibuixar la divisió estricta entre obligacions de mitjans i obligacions de resultats. La finalitat de l'autor és demostrar que es pot avançar cap a un model unitari i harmonitzat d'incompliment en el qual la distinció obligació de mitjans i obligació de

resultat no sigui rellevant i «la culpa es traslladi a la decisió sobre si, havent-hi incompliment procedeix o no la responsabilitat del deutor» (p. 26). A aquest efecte, l'autor ens proposa una sèrie d'exemples raonats en els quals, per la via de no atorgar protagonisme a la distinció entre obligacions de mitjans i obligacions de resultat, és possible arribar a les mateixes conseqüències que aconseguix la nostra jurisprudència amb el suport d'aquesta divisió.

El capítol segon, «Responsabilitat civil per la pèrdua d'oportunitats en els serveis prestats per assessors i advocats» (p. 27-60), de Juan Antonio Xiol Ríos, president de la Sala Primera del Tribunal Suprem, és un complet i detallat estudi sobre la teoria de la pèrdua d'oportunitat o pèrdua de *chance*. L'autor analitza en primer lloc els desajustaments i inconvenients que presenta la teoria del dany moral com a tècnica per a atendre les situacions d'incertesa causal relativa i posteriorment justifica l'aplicació de la teoria de la pèrdua d'oportunitat, que significa que, en els casos en què no pugui provar-se de ple el nexa de causalitat entre la conducta de l'agent i la pèrdua del bé o dret, es pot reconèixer l'existència d'una responsabilitat xifrada proporcionalment al grau de probabilitat d'obtenir el bé o dret frustrat. Una vegada analitzats els pressupòsits d'aquesta teoria (el concepte, els límits superior i inferior, el criteri de proporcionalitat i la situació d'incertesa causal) (p. 39), el treball es planteja la seva aplicació en els casos de responsabilitat civil derivada de les actuacions d'advocats i procuradors i presenta una rigorosa anàlisi dels pronunciaments del Tribunal Suprem en els quals l'aplicació d'aquesta teoria permet indemnitzar el dany patrimonial i el dany moral derivat de la frustració d'accions judicials. Finalment s'analitza la seva possible aplicació a la responsabilitat dels auditors de comptes (p. 51).

El capítol tercer d'aquesta obra, de Diego Gutiérrez Alonso, magistrat del Jutjat de Primera Instància Número 3 de Lleida, es titula «Responsabilitat dels professionals tècnics en la jurisprudència» (p. 61-72) i se circumscriu a l'estudi de la responsabilitat civil dels professionals tècnics de la construcció, àmbit en el qual es produeixen més litigis que en cap altre. Aquest treball facilita una síntesi molt útil sobre el règim jurídic de les diferents accions de reclamació de reparació dels danys produïts en el marc d'un contracte d'arrendament d'obra i la seva possible acumulació en la demanda, la distribució de les responsabilitats dels professionals tècnics que hi participen i la recapitulació de la jurisprudència que permet delimitar i interpretar el concepte de *vicio ruinógeno*.

El lector comprovarà que els següents capítols quart i cinquè s'emmarquen en el mateix context de la responsabilitat civil dels professionals tècnics de la construcció però des de perspectives diferents. El capítol quart, titulat «La funció revisora de l'Administració pública. Competències i abast després del Codi tècnic de l'edificació» (p. 73-82), de Sílvia Martínez Fuentes, lletrada dels Serveis Jurídics de l'Ajuntament de Lleida, analitza el paper de revisió i control que exerceixen els col·legis professionals i l'Administració pública. En aquest interessant treball, l'autora es qüestiona si el nou marc normatiu d'ordenació de l'edificació comporta noves fun-

cions revisores per als ajuntaments i dedica una atenció especial al cas de la comunitat autònoma catalana. El capítol cinquè d'aquesta obra, «El contracte de disseny de projectes. Una mirada al nou dret contractual europeu» (p. 83-96), de Paloma de Barrón Arniches, professora agregada de dret civil de la Universitat de Lleida, analitza els diferents elements del contracte de disseny segons la regulació del Projecte de marc comú de referència, la generalitat descriptiva de la qual permet circumscriure en aquesta modalitat contractual no només els arquitectes que reben l'encàrrec d'elaborar un projecte, sinó altres professionals com ara decoradors i enginyers, entre d'altres. Requereix una atenció especial l'estudi de l'objecte del contracte de disseny i la normativa aplicable, de la qual destaca l'obligació del dissenyador d'informar el client en el cas que per a resoldre problemes específics calgui la intervenció d'especialistes. El treball dedica una especial i merescuda atenció als criteris d'imputació de responsabilitat civil al professional dissenyador de projectes. El lector es retroba de nou aquí amb la ja estudiada noció de *conformitat amb el contracte*, que en la modalitat del contracte de disseny es refereix al fet que aquest sigui apte per a ser executat adequadament. Consegüentment, s'analitzen el fonament i el contingut dels deures de perícia i diligència del dissenyador, que condueixen i queden vinculats expressament al resultat. Finalment, és d'especial interès l'anàlisi comparativa de la normativa europea i el dret espanyol, que condueix l'autora a qüestionar-se la compatibilitat del model europeu de contracte de disseny de projectes amb el nostre dret contractual, així com les solucions que puguin resultar útils en el nostre sistema legal.

El lector tindrà l'agradable sorpresa de trobar en els capítols sisè, setè i vuitè diferents treballs que aprofundeixen encara més en l'estudi de la doctrina de la pèrdua d'oportunitats. Així, el treball «Doctrina de la pèrdua d'oportunitat: extensió i límits» (p. 97-109), presentat per Cristina Argelich Comelles, planteja un interessant estudi dels límits d'aplicació d'aquesta doctrina en el qual es reflexiona sobre les diverses fórmules que es proposen per a la quantificació i la indemnització de la probabilitat del dany en la doctrina de la pèrdua d'oportunitats i els arguments a favor de l'aplicació de la causalitat probabilística. D'altra banda, en el capítol setè, titulat «La importància del nexa de causalitat en la responsabilitat civil dels professionals» (p. 111-116), l'autor, Josep Gené Capdevila, advocat, analitza la Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries d'11 de març de 1999, sobre la responsabilitat civil derivada de l'actuació de l'advocat, i reflexiona sobre la dificultat de l'establiment del nexa causal. Posteriorment, en el capítol vuitè, titulat «Indemnització per danys patrimonials i morals derivats de la pèrdua d'oportunitats. Comentari a la recent Sentència del Tribunal Suprem 772/2011, de 27 d'octubre» (p. 117-125), l'autor, Ramon Gené Capdevila, advocat, se serveix d'una sentència recent del Tribunal Suprem per a aclarir la distinció entre dany moral i dany patrimonial en la doctrina de la pèrdua d'oportunitats.

Finalment, els capítols novè i dècim del llibre analitzen altres particularitats relacionades amb la responsabilitat derivada de l'exercici de les professions liberals. El capítol novè, de M. del Carmen Crespo Mora, investigadora contractada de recerca

del Programa Ramón y Cajal de la Universidad Carlos III, es titula «La responsabilitat civil de la societat professional, dels seus socis i professionals» (p. 127-141) i l'autora hi proposa l'estudi del règim de responsabilitat de la societat professional (Llei 2/2007, de 15 de març, de societats professionals) amb la finalitat de plantejar els problemes de responsabilitat que aquest prototip suscita. En últim lloc, el capítol desè, de M. Carmen Núñez Zorrilla, professora titular de dret civil de la Universitat Autònoma de Barcelona, titulat «La responsabilitat civil dels mitjans de comunicació per la difusió de continguts discriminatoris per raó de gènere» (p. 143-163), té per objecte estudiar la possible responsabilitat contractual i extracontractual dels mitjans de comunicació en el cas d'accés del menor d'edat a la informació i la publicitat de continguts discriminatoris i en el cas que el menor protagonitzi la publicitat discriminatòria.

L'obra que ressenyem, per la temàtica tractada i per la categoria dels treballs presentats, és de lectura imprescindible. Estem davant un llibre que aporta una clara sistematització de les qüestions més rellevants de la responsabilitat civil dels professionals i presenta un rigorós estudi d'aquesta qüestió no només en la normativa i la jurisprudència espanyoles, sinó també des de la perspectiva del dret contractual europeu, singularitat que la converteix en punt de referència tant per als juristes acadèmics com per als professionals.

Sandra Camacho Clavijo
Universitat Autònoma de Barcelona